

BSAD

Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi

Cilt 2, Sayı 10, ss. 37-48

Telif Hakkı © Ankara Üniversitesi
Beypazarı Meslek Yüksekokulu

Bankacılık ve Sigortacılık Programı Öğrencilerinin İş Sağlığı ve Güvenliğine Yönelik Tutumları: Beypazarı MYO Örneği

Mustafa Cumhur Akbulut

Ankara Üniversitesi

Öz

Bu araştırmanın genel amacı, Bankacılık ve Sigortacılık Programı öğrencilerinin iş sağlığı ve güvenliğine yönelik düşüncelerini öğrenmektir. Veriler, bu amaçla hazırlanan anket sorularıyla toplanmıştır. Araştırma bulguları, öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliğinin hedef, kapsam ve sonuçlarını genelde doğru algıladıklarını göstermiştir. İş sağlığı ve güvenliği eğitimi almayan öğrencilerin meslek hastalıkları ile iş sağlığı ve güvenliği mevzuatı hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür. Öğrencilerde iş sağlığı ve güvenliği bilincini arttırmak için iş sağlığı ve güvenliği dersinin müfredatta yer alması önerilir. Yine eğitim süresince güvenlik kültürünün geliştirilmesi için meslek profesyonellerinin katılımıyla konferanslar düzenlenmelidir.

Anahtar Sözcükler

İş Sağlığı ve Güvenliği, Bankacılık ve Sigortacılık, Yüksekokul Öğrencileri

JEL Sınıflaması:

J28, K32, I12, I21

Banking and Insurance Program Students' Attitudes Towards Occupational Health and Safety: Beypazarı Vocational School Example.

Abstract

The general aim of this research is to learn the thoughts of the Banking and Insurance Program students about occupational health and safety. The data were collected by questionnaire prepared for this purpose. Research findings have shown that students generally perceive the goals, scope and outcomes of occupational health and safety as positive. Having not receive occupational health and safety training previously, students did not have enough knowledge about occupational diseases and occupational health and safety legislation. For increasing the students' awareness of occupational health and safety, occupational health and safety courses should be included in the curriculum. In addition to the courses conferences with the participation of professionals can be organized for developing of safety culture.

Keywords

Occupational Health and Safety, Banking and Insurance, Vocational College Students

JEL Classification:

J28, K32, I12, I21.

GİRİŞ

Çalışma hayatı birçok sorunu beraberinde getirmektedir. Bunlardan birisi de sağlıksız ve güvensiz çalışma koşullarıdır. Önlem alınmadığı takdirde bu koşullar, iş kazası ya da meslek hastalığı ile sonuçlanabilmektedir. Çalışanları kaza ve hastalıktan korumak amacıyla iş yerinde

alınan önlemler günümüzde iş sağlığı ve güvenliği (İSG) kapsamında değerlendirilmektedir. Genel anlamıyla İSG, işyerinde çalışanların sağlığına zarar verebilecek hususların önceden belirlenerek gereken önlemlerin alınmasına, rahat ve güvenli bir çalışma ortamının tesis edilmesine yönelik bilimsel çalışmalar olarak tanımlanmaktadır (TMMOB Makina Mühendisleri Odası İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Oda Raporu, 2015: 3).

İş kazaları veya meslek hastalıkları (İK-MH) nedeniyle meydana gelen ölüm, sakatlanma veya yaralanma vakaları maddi ve manevi kayıplara neden olmaktadır. ILO'ya göre, dünyada her yıl işle ilgili kaza ve hastalıklar nedeniyle 3,2 milyondan fazla kişi hayatını kaybetmekte, 160 milyon yeni meslek hastalığı vakası ile 300 milyon ölümcül olmayan iş kazası meydana gelmektedir. İşle ilgili hastalık ve ölümlerin yarattığı ekonomik yük ile verimlilik kaybı ise küresel GSYH'nin %4'üne karşılık gelmektedir (ILO İSG Profili Türkiye, 2016: 4).

İK-MH tablosu, ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre farklı seyirler izlemektedir. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde klasik riskler nedeniyle iş yeri ölümleri ve ağır meslek hastalıkları daha sık gözlenirken; gelişmiş ülkelerde ise klasik riskler azalmakta, hizmet sektörünün büyümesiyle doğru orantılı olarak kas-iskelet sistemi hastalıkları ve stresin başta geldiği yeni riskler ortaya çıkmaktadır (Yılmaz, 2011: 54).

Ülkemizde, İK-MH ile daha etkin mücadele amacıyla hazırlanan 6331 sayılı iş sağlığı ve güvenliği kanununun 2012 yılında yürürlüğe girmesiyle (Resmi Gazete, 2012) yasal yükümlülük altına giren işkollarından birisi de hizmetler sektöründe faaliyet gösteren banka, finans ve sigorta işkoludur. Finans ve sigorta faaliyetleri, çalışma ortamı, işin içeriği ve iş organizasyonu gibi çalışma koşulları dikkate alınarak İSG açısından değerlendirildiğinde, yönetsel kaynaklı psikososyal risk faktörlerinin ve ergonomik koşulların ön plana çıktığı söylenebilir.

Fiziksel kaynaklar, işyerinin yapılan işle uyumlu olmaması, gürültülü ve havasız bir ortam, araç gereç eksikliği şeklinde; yönetsel kaynaklar ise, örgütsel kararlara katılamama, yetkisizlik, rol belirsizliği, aşırı iş yükü, ücret yetersizliği ve sosyal destek eksikliği gibi (Şahin, 2005: 1) işin kendisinden veya iş çevresinden kaynaklanan tehlikelerdir.

Yönetsel kaynaklı tehlikeler nedeniyle ortaya çıkan stres, depresyon, kaygı gibi psikolojik rahatsızlıklar ile tekrarlanan hareketler, uzun süreli tekdüze çalışma gibi işten kaynaklı bedensel zorlanmalar sonucunda ortaya çıkabilecek kas ve iskelet sistemi rahatsızlıkları çalışanların sağlığını olumsuz etkileyebilmektedir. Özellikle psikolojik rahatsızlıkların çalışanlar üzerindeki olumsuz etkileri nedeniyle yaşanan işgücü kayıpları, hastalık ve ölümler İK-MH kayıtlarına da tam anlamıyla yansımamaktadır.

Finans ve sigorta faaliyetleri, yönetmelikte az tehlikeli sınıfta yer alsada içerdiği tehlikeler ile değişen iş koşulları nedeniyle yeni ortaya çıkan veya giderek artan riskler nedeniyle İSG uygulamaları açısından önemsenmesi gereken bir alandır. Banka ve sigorta çalışanlarının daha sağlıklı ve daha güvenli bir ortamda işlerini yürütebilmeleri için, işyerinde İK-MH'ye neden olabilecek klasik risklere ilave olarak yeni ve yükselmekte olan risklerin iyi yönetilebilmesi için İSG kapsamında gerekli çalışmaların yapılması gerekmektedir.

1. ÇALIŞMANIN AMACI

Bankalar ve sigorta şirketleri benzer ürünleri pazarladıklarından müşteri odaklı bir yaklaşımı tercih etmekte ve müşterinin tatmininde hizmet kalitesini ön plana çıkarmaktadırlar. Bu amaçla insan kaynakları yönetimini etkin olarak kullanan sektörde, yönetimin ve insan kaynakları uygulamalarının kalitesi, öncelikle bankanın içindeki çalışma ortamı ve koşullarına, aynı zamanda banka müşterilerine ve tüm banka faaliyetlerine yansımaktadır (Koçak ve Erdoğan, 2011: 264). Bu boyutuyla ele alındığında işletmede yürütülen İSG faaliyetleri, hedefleri itibariyle banka ve sigorta çalışanlarının iş ortamında iş kazalarından ve meslek hastalıklarından koruyarak (Koparan ve Taşoğlu, 2011: 185-186) daha verimli ve üretken olmalarını sağlamaya yönelik insan kaynakları uygulamalarıyla da örtüşmektedir. 6331 sayılı yasanın yürürlüğe girmesiyle bankacılık

ve sigortacılık faaliyetlerinde çalışanların sağlığına zarar verebilecek tehlike ve riskler kendi metodolojisi içinde artık İSG perspektifinden de ele alınmaya başlayacaktır.

Bu bağlamda ileride banka, finans ve sigorta işkolunda çalışacak ya da yönetici adayı olacak Bankacılık ve Sigortacılık programı öğrencilerinin İSG'ye yaklaşımları, bu konudaki tutumları, gelecekte iş hayatında hem daha başarılı, daha sağlıklı ve mutlu bir kariyer sürdürmelerine hem de işyerindeki İSG çalışmalarının başarıya ulaşmasında, kurumda İSG kültürünün gelişmesinde ve aktarılmasında "çalışan desteği" noktasında oldukça önemlidir. Bu nedenle, araştırma, Ankara Üniversitesi Beypazarı Meslek Yüksekokulu Bankacılık ve Sigortacılık programı öğrencilerinin İSG konusundaki tutumlarını belirlemek amacıyla planlanmış ve yürütülmüştür. Diğer taraftan, bu ve benzeri çalışmaların sonuçları, işletmedeki İSG faaliyetleri neticesinde çalışanlarda gözlenen tutum ve davranış değişikliklerinin seyrinin gözlenmesinde ve mukayesesinde bir başlangıç noktası olarak ele alınabilir. Ayrıca, farklı sektörlerde çalışanların ya da çalışacak olanların İSG'ye ilişkin görüşleri, farklı işkollarına yönelik İSG politikalarının şekillenmesine, eğitim programlarının hazırlanmasına, farkındalık yaratma ve bilgilendirme etkinliklerinin çeşitlendirilmesine, artırılmasına da katkı sağlayabilir.

2. YÖNTEM

Öncelikle öğrencilerin İSG'ye ilişkin tutumlarının tespitine yönelik bu çalışmada kullanılan yöntemler alt başlıklar halinde aşağıda sunulmuştur.

2.1. Çalışma Grubu

Araştırma evrenini, Beypazarı Meslek Yüksekokulu'nda Bankacılık ve Sigortacılık programına kayıtlı öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmada örnekleme yoluna gidilmemiş; araştırma, derse devam eden öğrenciler ile yürütülmüştür. Araştırma bulguları ve yapılan yorumlar araştırmaya katılanlarla ve anket formundaki ifadelerle sınırlandırılmıştır.

2.2. Veri Toplama Aracı

Verilerin elde edilmesi amacıyla çalışma grubunda yer alan öğrencilere iki bölümden oluşan bir anket uygulanmıştır. Anket formunun ilk bölümünde, katılımcıların yaş, cinsiyet gibi demografik özelliklerinin yanı sıra daha önce İSG eğitimi alıp almadıkları ve yakın çevresinde iş kazası geçiren ya da meslek hastalığına yakalanan bilgisine sahip olup olmadıkları da sorulmuştur.

Anket formunun ikinci bölümünde ise, öğrencilerin İSG'ye yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla Aksoy, Çevik ve Çakıcıer (2008) ile Sarıkaya, Güllü ve Seyman'ın (2009) çalışmalarından da yararlanılarak hazırlanan 11 maddeye yer verilmiştir. Bu maddeler, İSG çalışmalarının amaçları, hedefleri ve sonuçlarını vurgulayan önermeler şeklindedir. Tüm maddeler, kesinlikle katılıyorum (4), katılıyorum (3), katılmıyorum (2) ve kesinlikle katılmıyorum (1) şeklinde puanları parantez içi değerlere karşılık gelen dörtlü likert tipinde hazırlanmıştır. Çalışmada kullanılan anket formu EK A'da verilmiştir.

2.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Hazırlanan anket formları, 2016-2017 eğitim öğretim dönemi güz yarıyılında ilk haftasında Bankacılık ve Sigortacılık programında okuyan öğrencilere gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra araştırmacı tarafından sınıf ortamında dağıtılmış ve toplanmıştır. Anket çalışması sonucunda 121 öğrenciden geri dönüş sağlanmıştır.

Anketlerden elde edilen verilerle ilgili tüm analizler, SPSS 17.0 (Statistical Programming for Social Sciences 17.0) paket programıyla yapılmıştır. Analizde tanımlayıcı istatistik yöntemler kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler, frekans tabloları, yüzdeler ve tepe değeri (Mod) istatistiği kullanılarak özetlenmiştir.

Öğrencilerin bir kısmının yüksekokula gelmeden önce İSG eğitimi aldığı ön çalışmada tespit edilmiştir. Bu nedenle, öğrencilerin İSG eğitimi durumu ile İSG'ye ilişkin verilen maddelere yönelik tutumları arasında ilişki olup olmadığı ise Ki-kare testiyle analiz edilmiştir. Bu amaçla, öncelikle öğrencilerin maddelere ilişkin tutumları kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum seçenekleri ile katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum seçenekleri kendi aralarında birleştirilerek olumsuz ve olumlu şeklinde isimlendirilerek iki sınıfa indirgenmiştir. Böylece öğrencilerin tutumları, İSG eğitimi alıp almadıkları durumu da dikkate alınarak 2x2 tipinde tablolar şeklinde sınıflandırılmıştır.

Ki-kare bağımsızlık testinde kullanılan test modelleri tabloların tipine göre farklılık göstermektedir. 2x2 tablolarında gözlerin teorik değerlerinden herhangi biri 5 değerinden küçük ise Fisher Exact Ki-kare (χ^2_F) sonucu dikkate alınır. Gözlerin teorik değerlerinden herhangi biri 5 değerinden büyük fakat 25 değerinden küçük ise Yates Ki-kare Exact (χ^2_Y) değerinin; gözlerdeki teorik değerlerin tümü 25 değerinden büyük ise MC Pearson Ki-kare (χ^2_P) değerinin kullanılması önerilmektedir (Özdamar, 2011: 424). Bu çalışmada yapılan Ki-kare analizlerinde kullanılacak Ki-kare sonucu, bu varsayımlar dikkate alınarak seçilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırma kapsamında 121 öğrencinin cevapladığı anket formlarının incelenmesi esnasında 13 öğrencinin anket formları eksik bilgi içerdiğinden analize dâhil edilmemiş; geriye kalan 108 öğrencinin sorulara verdiği yanıtların istatistiksel analizi sonucunda elde edilen bulgulara bu bölümde yer verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Cinsiyet ve Yaş Gruplarına İlişkin Bilgiler

Cinsiyet	f	%	Yaş Aralığı	f	%
Kadın	81	75,0	18-20	97	89,8
Erkek	27	25,0	21-25	11	10,2
Toplam	108	100	Toplam	108	100

Tablo 1'de gösterildiği üzere, çalışma grubunda yer alan öğrencilerin 81'i (%75,0) kadın; 27'si (%25,0) ise erkektir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun (%89,8) 18-20 yaş aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Katılımcıların İSG Eğitime İlişkin Bilgiler

İSG Eğitimi/Seminer Almış	f	%
Evet	19	17,6
Hayır	89	82,4
Toplam	108	100

Tablo 2'de gösterildiği üzere, araştırmaya katılan 108 öğrenciden 19'u (%17,6) Yüksekokula kayıt olmadan önce ortaöğretimde veya başka bir kuruluştan İSG'ye yönelik bir ders ya da seminer aldığı belirtilmiştir. Katılımcıların %82,4'ünün ise İSG ile ilgili herhangi bir ders ya da seminer almadığı tespit edilmiştir.

Tablo 3: Katılımcıların Yakın Çevresinde İK-MH Geçirenlere İlişkin Bilgiler

İK-MH geçirmiş	f	%
----------------	---	---

Evet	22	20,4
Hayır	86	79,6
Toplam	108	100

Tablo 3’te gösterildiği üzere, araştırmaya katılan 108 öğrenciden 22’si (%20,4) işyerinde kaza geçiren ya da hastalanan bir tanıdığı ya da yakını olduğunu belirtmiştir. Bu bilgiler, İK-MH bakımından bir mukayese için değil, görünürlük ve farkındalık açısından değerlendirilmelidir. Soruda, bir süre kısıtlaması konulmadığı ve çalışma grubunun tüm çalışanları temsil noktasında yetersiz olabileceği dikkate alınsa da araştırmada tespit edilen bu oran yine de yüksektir. Bu konuda yapılan bazı araştırmalar da benzer bulgulara rastlanmaktadır. Örneğin, Arpat, Yeşil ve Öter (2014: 299) Denizli ilinde tekstil sektörü çalışanları üzerinde yaptıkları araştırmada, çalışma grubundaki katılımcıların %15,4’ünün İK-MH’ye uğradığını saptamışlardır. En son yayımlanan resmi rakamlara (2015 yılı SGK İK-MH istatistiklerine) bakıldığında ise, kaza sıklık hızı¹ %1,52 olarak verilmiştir. İK-MH’ye ilişkin sahadaki araştırma bulguları ile resmi istatistikler arasında ortaya çıkan bu büyük farka, gözlenen bu duruma, İş Sağlığı ve Güvenliğine ilişkin Ulusal Politika Belgesi ve Eylem Planı (No. III) 2014-2018 raporunda da yer verilmiştir. Raporda, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) verilerinin ötesinde özellikle iş kazalarının önemli boyutlarda olduğu, tespit edilen meslek hastalıkları vaka sayısının ise beklenenin çok altında kaldığı bildirilmekte; SGK istatistiklerine yansımayan, kapsam ve kayıt dışı iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu oluşan kayıplara vurgu yapılmaktadır.

Katılımcıların, anketin ikinci bölümünde yer alan İSG’ye ilişkin ifadelerle verdikleri cevapların dağılımı ve Tepe değeri Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4: Katılımcıların İSG’ye İlişkin Görüşleri

Madde No	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Tepe Değeri
	f	%	f	%	f	%	f	%	
1	56	51,9	32	29,6	13	12,0	7	6,5	1,0
2	1	0,9	6	5,6	46	42,6	55	50,9	4,0
3	29	26,9	52	48,1	19	17,6	8	7,4	2,0
4	70	64,8	23	21,3	7	6,5	8	7,4	1,0
5	71	65,7	18	16,7	8	7,4	11	10,2	1,0
6	3	2,8	11	10,2	41	38,0	53	49,1	4,0
7	71	65,7	24	22,2	6	5,6	7	6,5	1,0
8	10	9,3	37	34,3	49	45,4	12	11,1	3,0
9	5	4,6	0	0,0	26	24,1	77	71,3	4,0
10	21	19,4	26	24,1	27	25,0	34	31,5	4,0
11	16	14,8	33	30,6	45	41,7	14	13,0	3,0

Tablo 4’te gösterildiği üzere katılımcıların büyük bir çoğunlukla olumlu yönde (kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum) görüş bildirerek hemfikir oldukları ifadeler, 9. madde (%95,4), 2. madde (%93,5) ve 6. maddede (%87,0) yer alan ifadelerdir. Bu ifadeler sırasıyla “İş sağlığı ve güvenliği uygulamaları çalışanların yaşam kalitesini artırır”, “Alınacak sistematik veya basit iş sağlığı ve güvenliği önlemleri ile iş kazaları ve meslek hastalıklarının çok büyük bir kısmı önlenebilir” ve “Meslek hastalığı önlenebilir” ifadeleridir. Alınacak önlemler ile iş kazalarının

¹ Kaza sıklık hızı, tam gün çalışan her 100 kişiye düşen kaza sayısını belirtmektedir.

büyük bir kısmının, meslek hastalıklarının ise tamamının önlenilebileceği dikkate alındığında katılımcıların büyük bir çoğunluğunun İSG çalışmalarının hedeflerini vurgulayan bu ifadelerle katılmaları ve bu görüşleri benimsemeleri İSG bilinci açısından önemli bir bulgu olarak görülebilir.

Tablo 4'teki diğer bir bulguda, katılımcıların büyük bir çoğunlukla olumsuz yönde (kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum) görüş bildirerek onaylamadıkları ifadelerde ortaya çıkmıştır. Bu ifadelerden, %88,0 ile "İş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının iş verimliliğini ve kaliteyi azaltacağını düşünüyorum" ifadesi ilk sırada yer almaktadır. Bu ifadeyi %86,1 ile "İş sağlığı ve güvenliği önlemleri her işletmede değil sadece maden, inşaat ve kimya tesisleri gibi tehlikeli yerlerde uygulanmalıdır" ifadesi izlemekte; %82,4 ile "İşin zamanında yetişmesi güvenli bir şekilde yapılmasından daha önemlidir" ifadesi ise üçüncü sırada yer almaktadır.

Bu ifadeler, verimlilik, kalite ve İSG uygulamaları kapsamı ile ilişkilendirilebilir. Yapılan bilimsel çalışmalar, kazaların maliyetinin İSG uygulamaları ile alınacak önlemlerin maliyetinden daha fazla olduğunu, İSG uygulamalarının çalışan motivasyonunu ve verimliliği artırdığını göstermektedir. Örneğin iş sağlığı ve güvenliği genel müdürlüğü (2010) tarafından hazırlanan İş Sağlığı ve Güvenliği Fayda-Maliyet Analizi Proje Raporu sonuçları bu yöndedir. Bu araştırmada, İSG faydalarının, maliyetlerin yaklaşık iki katı oranında olduğu, İSG uygulamalarının ürün kalitesini, şirket imajını ve çalışan motivasyonunu etkilediği bildirilmektedir.

Diğer taraftan ülkemizde inşaat, madencilik gibi tehlikeli iş kolları ölümlü iş kazaları ile gündeme gelmekte, işyerlerinde çalışanların sağlığını bozabilecek diğer tehlikeler (psikososyal tehlikeler ve meslek hastalıkları) ise geri planda kalmaktadır. Finans, bankacılık ve sigortacılık işkolunda da durum böyledir. Ülkemizde, SGK 2013-2015 İK-MH istatistikleri incelendiğinde bu dönemde finans, bankacılık ve sigortacılık işkolunda toplam 626 iş kazasının kayıtlara geçtiği ve üç çalışanın ise iş kazası sonucu hayatını kaybettiği görülmektedir. 2010 yılında AB (27) ülkeleri arasında işyerinde ölümle sonuçlanan kaza oranı, finans ve sigorta faaliyetlerinde (100.000 çalışanda) 0,5 olarak tahmin edilmiştir (Eurostat, 2013: 96). Aynı yıl için SGK (2010) İK-MH istatistiklerinden ülkemizde finans ve sigorta faaliyetlerinde kaza mortalite oranı (100.000 çalışanda) 2,22² olarak hesaplanmıştır.

Ülkemizde ve AB ülkelerinde finans ve sigorta faaliyetlerindeki İK-MH istatistikleri, ölümlü iş kazaları ile gündeme gelen inşaat, madencilik, imalat gibi diğer işkollarına göre oldukça düşüktür. Bu duruma rağmen katılımcıların, İSG uygulamalarının sadece tehlikeli iş kollarında gerekli olduğu yönündeki ifadeye yüksek bir oranda (%86,1) katılmaması, bu ifadeyi onaylamaması İSG bilinci ve farkındalığı açısından önemli bir bulgu olarak görülebilir.

Tablo 4 incelendiğinde, büyük bir çoğunlukla olumlu ya da olumsuz yönde bir tutumun ortaya çıkmadığı ifadelerin 8'inci, 10'uncu ve 11'inci maddelerde yer alan ifadeler olduğu görülmektedir. Bu ifadeler, İSG ile ilgili yasal mevzuat ve İSG bilgisi boyutuyla ilişkili maddelerdir. Bu ifadelerle verilen cevaplar incelendiğinde katılımcıların yaklaşık yarısının İSG ile ilgili yasal mevzuat, meslekte karşılaşılabilecekleri İK-MH ve İK-MH'nin maliyetleri hakkında yeterli düzeyde bilgiye sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Oysa yapılan araştırmalar, İK-MH sonucu oluşan maliyetlerin boyutunun ülke ekonomilerine ciddi düzeyde yük getirdiğini göstermektedir. İş kazalarının görünen ve görünmeyen maliyetleri toplamının gelişmekte olan ülkelerde GSYH'nin %10'una kadar ulaştığı tahmin edilmektedir (Karadeniz, 2013: 27). Tekin'e göre (2014: 3) ülkemizde Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılan bir araştırmada 2007 yılı GSYH rakamlarına göre iş kazalarının toplam maliyetinin yılda yaklaşık 35 milyar TL olduğu bildirilmektedir.

² Mortalite oranı, kaza nedeni ile ölenlerin sayısının çalışanların sayısına oranıdır. 2010 yılında SGK istatistiklerine göre finans ve sigorta faaliyetlerinde 4-1/a kapsamında çalışan sayısı 134.835 kişidir. Bu dönemde 3 sigortalı iş kazası nedeniyle hayatını kaybetmiştir. Dolayısıyla 100.000 çalışana 2.22 ölüm vakası düşmektedir.

Tablo 2’de gösterildiği üzere öğrencilerin 19’unun (%17,6) yüksekokula kayıt olmadan önce ortaöğretimde veya başka bir kuruluştan İSG’ye yönelik bir ders ya da seminer aldığı tespit edilmiştir. Alınan eğitimin İSG’ye yönelik tutumlara nasıl yansıdığını araştırmak amacıyla İSG eğitim durumu ile öğrencilerin tutumları arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testiyle analiz edilmiş ve analiz sonuçları Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5: Öğrencilerin İSG Eğitimi Durumu ile İSG’ye Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkilerin Ki-kare Analizi Sonuçları

Değişkenler	Test İstatistiği	SD	χ^2 Değeri	p
Madde 1* İSG Eğitimi Durumu	χ_F^2	-	-	0,750
Madde 2* İSG Eğitimi Durumu	χ_F^2	-	-	1,000
Madde 3* İSG Eğitimi Durumu	χ_F^2	-	-	1,000
Madde 4* İSG Eğitimi Durumu	χ_F^2	-	-	1,000
Madde 5* İSG Eğitimi Durumu	χ_F^2	-	-	0,516
Madde 6* İSG Eğitimi Durumu	χ_F^2	-	-	1,000
Madde 7* İSG Eğitimi Durumu	χ_F^2	-	-	1,000
Madde 8* İSG Eğitimi Durumu	χ_Y^2	1	5,908	0,015
Madde 9* İSG Eğitimi Durumu	χ_F^2	-	-	0,584
Madde 10* İSG Eğitimi Durumu	χ_Y^2	1	0,014	0,906
Madde 11* İSG Eğitimi Durumu	χ_Y^2	1	6,756	0,009

Tablo 5’te gösterildiği üzere katılımcıların 8. maddede verilen “Yürürlükte olan iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili kanun, yönetmelik ve tüzüklerde yer alan sorumluluklarımı ve haklarımı biliyorum” ifadesine yönelik tutumları ile İSG eğitimi alma durumu arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli ($\chi_Y^2=5,908$, $p<,05$) bulunmuştur. Eğitim alan öğrencilerin %84’ü 8. madde için olumlu yönde bir tutum sergilerken; eğitim almayanlarda ise bu oran %51 bulunmuştur. Katılımcıların tutumları ile İSG eğitim durumları arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak önemli ($\chi_Y^2=6,756$, $p<,01$) bulunduğu diğer bir ifade ise 11. maddede verilen “Mesleğimle ilgili güncel iş kazaları ve meslek hastalıklarından haberdarım” ifadesidir. Bu ifadeye ilişkin eğitim alan öğrencilerin %84’ü olumlu yönde bir tutum sergilerken; eğitim almayanlarda ise bu oran %48 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre daha önce İSG eğitimi alan öğrencilerde İSG ile ilgili yasal sorumluluklar ile işle ilgili iş kazaları ve meslek hastalıklarından haberdar olduğunu ifade edenlerin oranının, İSG eğitimi almayan öğrencilere nazaran daha yüksek olduğu söylenebilir.

Katılımcıların diğer maddelere ilişkin tutumları ile İSG eğitimi durumu arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak önemli olmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle elde edilen bulgulara göre, katılımcıların bu ifadelerle ilişkin tutumlarının İSG eğitimine bağlı olmadığı; eğitim alan ve almayan öğrencilerin tutumlarının önemli derecede farklılık göstermediği söylenebilir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ankara Üniversitesi Beypazarı Meslek Yüksekokulu Bankacılık ve Sigortacılık programı öğrencilerinin İSG’ye yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla yapılan bu araştırmadan elde edilen bulgular ve öneriler şu şekilde özetlenebilir:

- Yükseköğretime kadar olan eğitim öğretim sürecinde öğrencilerin çok az bir kısmı (%17,6) İSG ile ilgili seminer veya eğitim almıştır. Bu oran oldukça düşüktür. Bu oranı yükseltmek ve çalışma hayatına atılmadan önce öğrencilerin tamamının İSG eğitimini almasını sağlamak amacıyla öğrencilerin çalışacağı işkolları da dikkate alınarak İSG ile ilgili bir dersin müfredatta zorunlu ya da seçmeli ders olarak yer alması gerekmektedir. Ülkemizde meslek standartlarını düzenleyen Mesleki Yeterlilik Kurumu'nun (MYK) tanımladığı ve duyurduğu ulusal meslek standartlarında İSG konusunun da bir yeterlilik olarak yer alması, gerek orta öğretim gerekse yükseköğretim kurumlarını bu konuda teşvik edecek önemli bir çalışma olarak görülebilir.
- Ülkemizde çalışanlar açısından önemli bir sorun olan iş kazaları ve meslek hastalıkları, öğrenciler için de görünür bir sorun konumundadır. Öğrencilerin yaklaşık %20'si yakın çevresinde iş kazası geçiren veya meslek hastalığına yakalanan bir tanıdığı olduğunu bildirmektedir.
- Katılımcıların, İSG'ye ilişkin maddelere verdikleri cevaplar dikkate alındığında iş sağlığı ve güvenliğinin hedef, kapsam ve sonuçlarını genelde doğru algıladıkları görülmektedir. Öğrencilerin büyük bir kısmı, İSG uygulamalarının çalışanların yaşam kalitesini artıracaklarını, alınacak sistematik veya basit İSG önlemleri ile iş kazalarının ve meslek hastalıklarının çok büyük bir kısmının önlenebileceğini düşünmektedirler. Diğer taraftan katılımcıların İSG uygulamalarının iş verimliliğini ve kaliteyi azaltacağı, önceliğin güvenlikten ziyade işin yetiştirilmesi olduğu ve İSG önlemlerinin sadece tehlikeli işkollarında uygulanması gerektiği yönündeki ifadeleri büyük bir çoğunlukla onaylamadıkları, bu görüşlere katılmadıkları tespit edilmiştir.
- Yüksekokula gelmeden önce İSG eğitimi ya da seminer alan öğrencilerin İSG ile ilgili yasal mevzuatta yer alan hak ve sorumluluklar ile meslek hastalıkları ve iş kazaları hakkında kendilerini bilgilendirenlerin oranı daha yüksektir. Fakat bunun yanında katılımcıların ankette yer alan diğer maddelere yönelik tutumlarının ise İSG eğitim durumuna bağlı olmaması, eğitim alıp almamaya göre önemli derecede farklılık göstermemesi, İSG farkındalığının bir defada verilecek eğitim veya seminerler ile hemen kazanılamayacağını da bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Çalışanlarda İSG farkındalığı ve kültürünün oluşmasının ancak çocukluktan başlayarak bilinçlendirilmeleriyle mümkün olabileceği ve verilen İSG eğitiminin sadece işyerleriyle sınırlı kalmayıp, bireyin tüm eğitim öğretim ve çalışma hayatının her kademesiyle bütünleştirilmesiyle (Alli, 2008: 35) sağlanabileceği bildirilmektedir. Bu amaçla ülkemizde de çalışanlarda bu kültürün yerleşmesi ve farkındalığın artırılması için İSG eğitimlerinin işyerlerinde belirli aralıklarla tekrarlanması öngörülmüş ve verilecek eğitimin içeriği, süresi, konuları gibi hususlar "Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" ile belirlenmiştir.

Günümüzde İSG çalışmalarında belirlenen hedeflere ulaşmak için en etkili araçlardan biri de çalışanların eğitimi olarak değerlendirilmektedir. Eğitim, tehlike kontrolü için kullanılan en önemli unsurlardan biri olup işletmelerin başarısının temeli olarak görülmektedir. Tecrübeli çalışanlara göre daha büyük risk altında olan genç çalışanlara yönelik İSG eğitim programları ile geleceğin işgücününün eğitilmesi, İSG alanında giderek ön plana çıkan önleme kültürünün de anahtar ögesi olarak görülmektedir (Degrand, 2006: 3).

Araştırmada elde edilen bulgulara dayanarak, finans ve sigorta sektöründe geleceğin işgücünü oluşturacak olan Bankacılık ve Sigortacılık Programı öğrencilerine iş hayatında karşılaşılabilecekleri tehlike ve riskler ile meslek hastalıkları ve bunlardan korunma yöntemleri başta olmak üzere, yasal hak ve sorumluluklarını da içeren iş sağlığı ve güvenliği dersinin verilmesi önerilebilir. Buna ilave olarak İSG konusundaki farkındalığının artırılması ve güvenlik

kültürünün oluşturulması, geliştirilmesi için eğitim döneminde konu ile ilgili meslek profesyonellerinin de katılımıyla değişen çalışma koşulları ve teknolojik gelişmeler de dikkate alınarak İSG alanında çeşitli seminerler düzenlenebilir.

Kaynakça

- Aksoy, S., Çevik, B., ve Çakıcıer, N. (2013). Gümüşova Meslek Yüksekokulu'nda İş Güvenliği Bilincinin Belirlenmesi. *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 1(1), 69-76.
- Alli, B.O.(2008). *Fundamental Principles of Occupational Health and Safety. Second Edition*, International Labour Office, Geneva, p.35.
- Arpat, B., Yeliz Y., ve ÖTER, N.S. (2014). Tekstil Sektöründe İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimleri Hakkında Çalışan Alguları ve Farkındalığı: Denizli İli Örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 8, Aralık 2014, s. 281-318.
- Degradand-Guillaud, A. (2006). Mainstreaming occupational safety and health into education, p. 3. Erişim Tarihi: (5.10.2016), <https://osha.europa.eu/en/tools-and-publications/publications/magazine/9>
- ÇSGB İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü (2010). İş Sağlığı ve Güvenliği Fayda-Maliyet Analizi Proje Raporu, s. 24. Erişim Tarihi: (17.09.2016), http://www3.csgb.gov.tr/csgbPortal/ShowProperty/WLP%20Repository/isggm/dosyalar/isg_faydaMaliyetAnalizi.
- ÇSGB (2016). Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Politika Belgesi – III ve Eylem Planı 2014-2018. Erişim Tarihi: (14.09.2016), https://www.csgb.gov.tr/media/1766/ulusal_isgpolitikabelgesi.pdf.
- EUROSTAT (2013). *European Social Statistics 2013 Editions*. Erişim Tarihi: (11.05.2016), <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3930297/5968986/KS-FP-13-001-EN.PDF/6952d836-7125-4ff5-a153-6ab1778bd4da>.
- International Labour Office (ILO) (2016). İş Sağlığı ve Güvenliği Profili: Türkiye. Erişim Tarihi: (10.10.2016), http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---ilo-ankara/documents/publication/wcms_498818.pdf.
- Karadeniz, O. (2012). Dünya'da ve Türkiye'de İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları ve Sosyal Koruma Yetersizliği. *Çalışma ve Toplum*, 3(34), 15-72.
- Koçak, O., ERDOĞAN, Z. B. (2011). Bankacılık Sektöründe Yeni İnsan Kaynakları Yönetimi Yaklaşımları Hakkında Bir Uygulama. *Sosyal Siyaset Konferansları*, Sayı: 60, 2011/1, s. 259-283.
- Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK). Ulusal Meslek Standartları. Erişim Tarihi: (12.08.2016), http://portal.myk.gov.tr/index.php?option=com_meslek_std_taslak&view=taslak_listesi_yeni&msd=2&Itemid=432.

- Özdamar, K. (2011). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi 1*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Resmi Gazete (2012). İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu. Erişim tarihi: (11.09.2016), <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120630-1.htm>.
- Sarıkaya, M., Güllü, A., ve Seyman, M. N. (2009). Meslek Yüksek Okullarında İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi Verilmesinin Önemi (Kırıkkale Meslek Yüksek Okulu Örneği). *TÜBAV Bilim Dergisi*, 2(3), 327-332.
- Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK). İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları İstatistikleri. Erişim Tarihi: (22.08.2016), http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/sgk_istatistik_yilliklari.
- şahin, H. (2005). Örgütsel Stres. *Maden Mühendisleri Odası (TMMOB) Madencilik Bülteni*, 1, 54-56.
- Tekin, S. (2014). İşletmelerde İş Sağlığı ve Güvenliğine Yapılan Yatırımların Maliyet Kazanç Analizi, Erişim Tarihi: (18.09.2016), <https://www.csgb.gov.tr/media/2015/semihtekin.pdf>.
- TMMOB Makina Mühendisleri Odası (2015). *İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Oda Raporu*, Genişletilmiş Altıncı Baskı. Yayın No: MMO/617. Erişim Tarihi: (19.09.2016). http://www1.mmo.org.tr/resimler/dosya_ekler/0352ce4f77227b3_ek.pdf.
- Tozkoparan, G. ve Taşoğlu, J. (2011). İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları ile İlgili İşgörenlerin Tutumlarını belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(1), s. 181-209.
- Yılmaz, F. (2009). Küreselleşme Sürecinde Gelişmekte Olan Ülkelerde ve Türkiye’de İş Sağlığı ve Güvenliği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 45-72.

EK A**I. BÖLÜM**

Aşağıda ki soruları cevaplandırırken lütfen en uygun seçeneği işaretleyiniz.

1. Cinsiyetiniz: Bayan Erkek
2. Yaşınız: (.....)
3. Daha önce (Lisede, stajda veya bir eğitim kurumundan) iş güvenliği eğitimi/dersi aldınız mı? Evet Hayır
4. Ailenizde ya da yakın akrabalarınızda iş kazası geçiren veya meslek hastalığına yakalanan biri var mı? Evet Hayır

II. BÖLÜM

Aşağıdaki cümleler sizin iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili düşüncelerinizi öğrenmek için hazırlanmıştır. Bu cümlelerden hiçbirinin kesin bir cevabı yoktur. Her cümle ile ilgili görüş kişiden kişiye değişebilir. Bunun için vereceğiniz cevaplar sizin kendi görüşünüzü yansıtmalıdır.

Her cümle ile ilgili görüşünüzü belirtirken, önce cümleyi dikkatle okuyunuz. Sonra cümlede belirtilen düşüncenin, sizin düşünce veya duygularınıza ne derece uygun olduğuna karar veriniz. Sizin görüşünüze uygun olan katılım düzeyini X ile işaretleyiniz.

1: Bu görüşe hiç katılmadığınızı; 2: Bu görüşe katılmadığınızı; 3: Bu görüşe katıldığınızı; 4: Bu görüşe tamamen katıldığınızı ifade eder.

İfadeler	Kesinlikle	Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle
	Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılmıyorum
1. İşçi sağlığı ve iş güvenliği dersinin mesleki kariyerimle ilgisi <u>olmadığını</u> düşünüyorum.	1	2	3	4	
2. Alınacak sistematik veya basit iş sağlığı ve güvenliği önlemleri ile iş kazaları ve meslek hastalıklarının çok büyük bir kısmı önlenir.	1	2	3	4	
3. Çalışacağım iş ortamında sağlık ve güvenlik açısından riskler <u>olmadığını</u> düşünüyorum.	1	2	3	4	
4. İş sağlığı ve güvenliği önlemleri her işletmede değil sadece maden, inşaat ve kimya tesisleri gibi tehlikeli yerlerde uygulanmalıdır.	1	2	3	4	
5. İşin zamanında yetişmesi güvenli bir şekilde yapılmasından daha önemlidir.	1	2	3	4	
6. Meslek hastalığı önlenir.	1	2	3	4	
7. İş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının iş verimliliğini ve kaliteyi <u>azaltacağını</u> düşünüyorum.	1	2	3	4	
8. Yürürlükte olan iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili kanun, yönetmelik ve tüzüklerde yer alan sorumluluklarımı ve haklarımı biliyorum.	1	2	3	4	
9. İş sağlığı ve güvenliği uygulamaları, çalışanların yaşam kalitesini artırır.	1	2	3	4	
10. İşletmelerde alınacak iş sağlığı ve güvenliği tedbirleri devletin (sağlık, maluliyet, tazminat vb.) sosyal güvenlik giderlerini azaltır.	1	2	3	4	
11. Mesleğimle ilgili güncel iş kazaları ve meslek hastalıklarından haberdarım.	1	2	3	4	

Zaman ayırarak anketimize katıldığınız için teşekkür ederiz.

Mustafa Cumhuri Akbulut
Öğr. Gör. Dr., Ankara Üniversitesi
E-posta: mca1970@hotmail.com

Yazı Bilgisi:

Alındığı tarih: 27 Ocak 2017.
Yayına kabul edildiği tarih: 16 Mart 2017.
E-yayın tarihi: 16 Mart 2017.
Yazıcı çıktı sayfa sayısı: 12.
Kaynak sayısı: 20.

Hakemler:

Yrd. Doç. Dr. Nehir Varol (Ankara Üniversitesi - Ankara)
Yrd. Doç. Dr. İsminin belirtilmesini istememiştir.
Yrd. Doç. Dr. İsminin belirtilmesini istememiştir.